

SocialdepartementetStatskontoret
Box 396
10127 Stockholm

Uppdrag till Statskontoret att följa upp och analysera regeringens strategiska arbete inom barnets rättigheter

Regeringens beslut

Regeringen ger Statskontoret i uppdrag att följa upp och analysera regeringens strategiska arbete inom barnets rättigheter, med fokus på det arbete som har genomförts med anledning av den nationella strategin om att stärka barnets rättigheter i Sverige (prop. 2009/10:232). I uppdraget ingår att föreslå hur regeringen kan stärka effektiviteten och genomslaget av arbetet på statlig, regional och kommunal nivå.

Statskontoret ska

- följa upp och analysera regeringens insatser och det arbete som har genomförts med anledning av strategin med särskilt fokus på vilka utmaningar och möjligheter som statliga, regionala och kommunala aktörer har haft i arbetet med att tillämpa barnets rättigheter i praktiken,
- analysera och bedöma om strategin och dess principer har fått genomslag samt om strategin har bidragit till genomförandet av barnkonventionen,
- med utgångspunkt i analysen, lämna förslag på hur regeringen kan utveckla den strategiska styrningen av arbetet inom barnets rättigheter för att åstadkomma ett effektivt och långsiktigt arbete med genomförandet av barnkonventionen inom både statlig, regional och lokal nivå,
- lämna förslag på lämpliga åtgärder för att säkerställa ett systematiskt och samordnat genomförande och uppföljning av barnkonventionen,
- lämna förslag på vilket eller vilka typer av styrmedel som lämpar sig bäst för regeringens fortsatta arbete.

Statskontoret ska löpande informera Regeringskansliet (Socialdepartementet) om hur arbetet med uppdraget fortskrider. Statskontoret ska senast den 31 mars 2026 lämna en redovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet). Under genomförandet av uppdraget ska Statskontoret inhämta synpunkter från Barnombudsmannen, länsstyrelserna och andra relevanta statliga myndigheter, kommuner och regioner, Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) och civilsamhällesorganisationer.

Redovisningen av uppdraget ska hänvisas till diarienumret för detta beslut.

Ärendet

Målet för barnrättspolitikerna är att barn och unga ska respekteras och ges möjlighet till utveckling och trygghet samt delaktighet och inflytande.

År 2010 antog riksdagen en strategi för barnrättighetsarbetet – Strategi för barnets rättigheter i Sverige (prop. 2009/10:232, bet. 2010/11:SoU3, rskr. 2010/11:35). I strategin, som fortfarande gäller, finns nio principer som uttrycker grundläggande förutsättningar för att skydda och främja barnets rättigheter och ett antal prioriterade områden inom vilka det finns behov av att genomföra åtgärder.

Strategin utgår från de mänskliga rättigheter som varje barn upp till 18 år ska tillförsäkras enligt internationella konventioner, särskilt de åtaganden som följer av Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). Barnkonventionen ratificerades av Sverige 1990 och är sedan den 1 januari 2020 svensk lag. Rättigheterna i barnkonventionen ska tillförsäkras alla barn oavsett bl.a. ålder, kön och funktionsnedsättning. Strategin syftar till att stärka barnets rättigheter inom alla berörda områden och verksamheter på statlig och kommunal nivå. I strategin beskrivs att de åtgärder som utförs utifrån strategin kan komma att se olika ut för olika aktörer och även förändras i takt med samhällsutvecklingen, omvärldsförändringar och kunskapen om barns levnadsvillkor. Av strategin framgår också att den ska ses över och följas upp för att säkerställa att den är effektiv och användbar för att stärka barnets rättigheter i Sverige.

Regeringen gav 2012 Barnombudsmannen i uppdrag att genomföra insatser för att sprida och kommunicera strategin och därigenom ytterligare driva på arbetet med barns rättigheter i kommuner, regioner och statliga myndigheter (S2011/08293). Syftet med uppdraget var att kommuner, regioner och

statliga myndigheter skulle känna till hur strategins nio principer kunde användas som verktyg för att säkerställa barnets rättigheter inom den egna verksamheten. Uppdraget, som fick namnet Pejling och dialog, genomfördes mellan 2012–2014 och redovisades av Barnombudsmannen i rapporten Barns expertråd till kommuner, landsting och myndigheter Pejling och dialog 2012–2014.

Statskontoret har haft regeringens uppdrag att analysera kunskapslyftet för barnets rättigheter. År 2023 publicerade myndigheten sin rapport och konstaterade att kunskapslyftet hade varit framgångsrikt i vissa avseenden.

År 2024 lämnade Riksrevisionen sin granskningsrapport Statens insatser för att stärka efterlevnaden av barnkonventionen – höga ambitioner men otillräckligt genomförande (RiR 2024:5). Riksrevisionens övergripande slutsats är att statens insatser för att stärka efterlevnaden av barnkonventionen inte har varit tillräckligt effektiva och rekommenderar regeringen att bl.a. säkerställa en tydlig och samordnad styrning och uppföljning av genomförandet av konventionen. Riksrevisionen framhåller särskilt strategin som ett exempel på detta och menar att betydelsen av den varit för svag för olika aktörers barnrättsarbete.

År 2023 lämnade FN:s kommitté för barnets rättigheter (barnrättskommittén) rapporten Sammanfattande slutsatser och rekommendationer om Sveriges kombinerade sjätte och sjunde periodiska rapport (CRC/C/SWE/CO/6–7). I rapporten rekommenderar kommittén Sverige att uppdatera den nationella strategin, utarbeta en handlingsplan för dess ändamålsenliga genomförande och utvärdera hur arbetet med att genomföra barns rättigheter i enlighet med strategin fortgår.

Barnombudsmannen framhåller i sin rapport till barnrättskommittén att strategin inte har ett tidsperspektiv och att den saknar en kopplad konkret handlingsplan och uppföljningssystem (Rapport till FN:s kommitté för barnets rättigheter inför kommitténs lista med frågeställningar till Sverige inför dess sjätte och sjunde rapportering, 2020-02-27).

Skälen för regeringens beslut

Regeringen anser att strategin har varit betydelsefull för genomförandet av barnkonventionen då den är en gemensam utgångspunkt för alla offentliga aktörer i deras arbete med barnets rättigheter. Över tid och utifrån politiska

prioriteringar har olika åtgärder vidtagits där utgångspunkten har varit strategins principer och prioriterade områden. Åtgärderna har årligen redovisats i budgetpropositionen. Regeringen bedömer att de iakttagelser och slutsatser samt rekommendationer som Riksrevisionen lämnat utgör ett värdefullt bidrag i regeringens fortlöpande arbete för att Sverige ska uppfylla det åtagande som ratificeringen av barnkonventionen innebär (skr. 2024/25:9). Sedan strategin beslutades har regeringen vidtagit ett flertal åtgärder, men betydande utmaningar med barnkonventionens genomförande återstår.

Arbetet med att säkerställa barns rättigheter i Sverige berör ett stort antal aktörer inom det offentliga, på så väl statlig som regional och kommunal nivå. Detta ställer stora krav på ett systematiskt och samordnat arbete.

Regeringens ambition är att säkerställa att alla barn i Sverige får sina rättigheter tillgodosedda och har det skydd och stöd som barnkonventionen garanterar. Uppdraget till Statskontoret syftar till att ge regeringen underlag till fortsatt och mer effektiv styrning av barnrättspolitik. Genom att följa upp och analysera det arbete som har genomförts med anledning av strategin vill regeringen utveckla en mer systematisk och samordnad struktur för att effektivisera genomförandet av barnkonventionen i praktiken.

På regeringens vägnar

Camilla Waltersson Grönvall

Johanna Aurell Viklund

Kopia till

Statsrådsberedningen, internrevisionen

Barnombudsmannen

Länsstyrelsen i Dalarnas län

Uppsala universitet

Sveriges kommuner och regioner